

KERKUILEN IN DE OMGEVINGSWET

Zoals jullie misschien inmiddels weten is de Wet Natuurbescherming (WNB) verplaatst en opgenomen in de Omgevingswet (Ogw). Deze wet is van kracht sinds 1 januari 2024. Wanneer je bijvoorbeeld een schuur of woning wil slopen en/of bouwen, heb je nu een vergunning nodig via de Omgevingswet. Voorheen moest je een aparte sloop- of bouwvergunning hebben en daarbij onderzoeken of er geen bodemverontreiniging, asbest of beschermde flora en fauna aanwezig was. Dat kon soms erg frustrerend zijn, want als iemand dan eindelijk een bouw- en een sloopvergunning had bemachtigd, dan stond er in de begeleidende brief van de gemeente dat er ook nog 'even' flora en fauna onderzoek moest plaatsvinden. Dan kon de sloop van het gebouw rustig een jaar worden uitgesteld, omdat dit onderzoek niet meteen kon starten en niet in veertien dagen was gepiept. Als er dan óók nog een ontheffing van de verboden van de WNB moest worden aangevraagd, dan waren mensen vaak 2 jaar en 10.000,- verder en dan was er nog niks gesloopt of gebouwd. Om die procedure te vereenvoudigen is de Omgevingswet in elkaar gezet. Meer informatie over de Omgevingswet vind je op www.iplo.nl. Een vergunning moet je aanvragen via het digitale Omgevingsloket www.omgevingsloket.nl

In dit artikel probeer ik jullie wegwijs te maken in hoe de kerkuilbescherming onder de nieuwe Wet is geregeld en wil ik mijn ervaring daarmee met jullie delen. Ik doe dat in dit artikel op persoonlijke titel en als ecologisch adviseur. Dat is omdat ik hier en daar mijn persoonlijke mening geef en in de praktijk nog wel eens dat wat de Wet beoogt (in dit geval kerkuilbescherming) voorrang verleen boven de strikte regelgeving. En daar verschillen de meningen over...

Omgevingswet

De Omgevingswet verschilt niet in heel veel opzichten van de WNB. De WNB is zoals gezegd gewoon verplaatst. De Wet Natuurbescherming zelf is ook opgebouwd uit allerlei internationale verdragen zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Ik denk dat de meeste werkgroepen van de kerkuilbescherming bewust of onbewust wel eens te maken hebben gehad met de WNB. Bijvoorbeeld bij het verplaatsen van een kerkuilkast naar een andere schuur, omdat in de oorspronkelijke schuur landbouwproducten onder strikt hygiënische omstandigheden moesten worden bewerkt of bewaard. Strikt genomen mag je een kerkuil niet *verstoren* of zijn (vaste) *verblijfplaats* verplaatsten zonder *ontheffing* van de verboden van de WNB of tegenwoordig niet zonder een *vergunning* van de Omgevingswet. Hier merk je dat de Omgevingswet wat 'positiever' tegenover de werkelijkheid staat dan de WNB. Vroeger gold de regel: Nee, tenzij... (Je mag geen schuur slopen waar een kerkuil in woont, tenzij je allerlei maatregelen treft zodat de kerkuil niet wordt verwond, gedood of dat hij zijn verblijfplaats verliest). Onder de Ogw geldt de regel: Ja, mits... (Natuurlijk mag u een oude loods slopen, maar dan moet u wel zorgen dat de kerkuil daarbij niet wordt gedood, verwond en dat zijn verblijfplaats elders wordt gecompenseerd).

"Onderhands"

Ik weet dat veel eenvoudige zaken door de kerkuilwerkgroepen 'onderhands' worden geregeld met de eigenaar van bijvoorbeeld een te slopen loods. Meestal heeft de eigenaar het beste met

de kerkuil voor en de vrijwillige beschermer weet tot op welke hoogte een kerkuil flexibel kan zijn en hoe deze zich aan een nieuwe situatie kan aanpassen. Ook de 'natuur' vraagt geen ontheffing of vergunning aan als een storm een oude stal omverblaast of door blikseminslag in de as legt, waarbij kerkuilen ternauwernood aan de dood ontsnappen – of het leven laten. Formeel juridisch kan deze onderhandse werkwijze niet denk ik, maar het is wel de meest menselijke. Er is maar weinig mooiers in een wereld waar mens en dier er 'samen uitkomen'.

Goedkope oplossing

Er zijn echter ook andere situaties denkbaar. In Zeeuws-Vlaanderen hadden wij een geval van een oude leegstaande boerderij die moest plaatsmaken voor industrieterrein. Hier zat al jaren een broedpaar van de kerkuil. De eigenaar van de boerderij was de provincie Zeeland (n.b.!). Mijn collega adviseur had het vooronderzoek (quickscan) en het nader onderzoek uitgevoerd. Volgens hem moest er een ontheffing worden aangevraagd (bij de provincie!) en had een nogal omvangrijk mitigatieplan opgesteld om dit broedpaar te compenseren. De provincie wilde dit liever wat sneller en goedkoper voor elkaar krijgen en ging bij de verschillende kerkuilenwerkgroepen om advies. Deze gingen (te) snel akkoord met het plaatsen van een paar kerkuilkasten op palen in de buurt van de te slopen boerderij in wat straks ongeschikt jachtbiotoop zou worden. Zo loop je kans om als ecologisch adviseur en kerkuilbeschermer met al je goede bedoelingen tegen elkaar te worden uitgespeeld. Laat je dus als werkgroep niet voor iemands karretje spannen!

Zakelijk

Er zijn ook situaties waarin geld een rol speelt, als jullie begrijpen wat ik bedoel. Op een vervallen Middelburgs industrieterrein was in een van de loodsen een kerkuil aanwezig. Het was een oude loods van de CZAV-landbouwcoöperatie. Hier werden vroeger dus veel agrarische producten opgeslagen en bewerkt – een voedselwarenhuis voor kerkuilen! Door de leegstand waren hier geen muizen en ratten meer aanwezig, dus de loods werd alleen in de winter gebruikt. Waarschijnlijk betrof het een mannetje kerkuil dat in het voorjaar en zomer een broedpaar vormde en in de winterperiode naar zijn 'resort' in Middelburg vertrok – althans ik vond alleen in de winter verse braakballen. De initiatiefnemer voor de sloop van de loods en de herinrichting van het bedrijventerrein was de gemeente Middelburg. En zoals de ambtenaar der eerste klasse Dhr. Dorknoper uit de Ollie B. Bommelverhalen stelt dat de 'enige weg' die een ambtenaar kan gaan de 'rechte weg' is, werd deze formele weg bewandeld. Omdat de kerkuil verjaagd zou moeten worden en zijn vaste verblijfplaats tijdens de sloop zou worden vernietigd, werd er een ontheffing aangevraagd. Daarvoor moet dan een activiteiten- of mitigatieplan worden opgesteld, gebaseerd op het *Kennisdocument Kerkuil* (<https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/Kennisdocument-Kerkuil.pdf>). Ondanks dat deze kerkuilverblijfplaats niet bekend was bij de kerkuilenwerkgroep van Walcheren heb ik wel de samenwerking met hen gezocht. Zij leverden gegevens van kerkuilbroedparen in de buurt, hebben geholpen met het zoeken naar alternatieve locaties om nieuwe kerkuilkasten te plaatsen en zouden de (voorgeschreven) monitoring daarna op zich nemen. Deze werkwijze is de meest praktische omdat de meeste adviseurs zoals ik omkomen in het werk en omdat je gebruikt maakt van ter zake kundige mensen. Voor de gemeente was dit natuurlijk veel goedkoper, want als ik zelf alles alleen had moeten onderzoeken tegen een tarief van € 75,- per uur, dan was het totaalbedrag

wel wat hoger uitgekomen. Maar op een bedrag van ruim 2 miljoen euro was dit ook weer 'peanuts' geweest. Mijn punt is hier dat je je als werkgroep niet à te snel à te gedienschtig hoeft op te stellen; zaken zijn zaken. Het is mogelijk om een redelijke vergoeding voor gevraagde gegevens of onkosten voor het plaatsen van nieuwe kasten te rekenen. De werkgroep van Walcheren was bescheiden en was tevreden met 2 extra gemaakte kerkuilkasten. In een ander geval heb ik € 500,- geboden voor het leveren van steenuilgegevens in één km-hok. Niet alles hoeft in deze wereld een verdienmodel te zijn, maar wees ook niet te bescheiden. Reken het voor jullie zelf eens uit hoeveel tijd je kwijt bent met het maken, vervoeren, plaatsen en monitoren van kasten. Dan kan je een eventueel te vragen bedrag ten minste onderbouwen.

Ingewikkeld

Ten slotte zijn er ook grotere en ingewikkelder situaties denkbaar. Wat te doen als er een windmolenpark of een woonwijk moet verrijzen, waarbij gras- of akkerland en boomsingels moeten verdwijnen? Ook het leefgebied van de kerkuil is in principe beschermd. Maar hoe weet of bereken je nu het percentage *essentieel leefgebied* van een kerkuil dat mogelijk zal verdwijnen? En hoe mitigeer of compenseer je dat? Informatie hierover vind je in het Kennisdocument Kerkuil van BIJ12. In de meeste gevallen is dit een klus voor een ecologisch adviseur, maar eerlijk is eerlijk deze (en ik dus ook) verkopen zelden 'nee' aan de (commerciële) klant. In de praktijk is het namelijk niet goed mogelijk om een nieuw leefgebied voor kerkuilen elders te realiseren of een deel van het bestaande leefgebied te compenseren. Er wordt dan met het minimale genoegen genomen. Ik ben zelf al een keer 'in mijn pak genaaid' door een klant waarvoor ik een hectare leefgebied voor de wezel moest zoeken. Dat lukte uiteindelijk niet en moest ik het bestaande gebied (een recreatieparkje) voor de wezel optimaliseren. Halverwege het proces werden er ook nog eens drie keer zoveel huisjes gepland. Gelukkig kwam de omgevingsdienst in actie en werd de zaak een tijd lang stil gelegd. Wanneer je betrokken bent geraakt bij een dergelijk project, let dan goed op dat je niet met een kluitje in het riet wordt gestuurd. Probeer samen te werken met een plaatselijke planologiegroep of actiegroep en lever alleen inhoudelijk advies of commentaar.

Wanneer jullie vragen of opmerkingen hebben over dit onderwerp, dan ontvang ik die graag. Ik zal niet op alles een antwoord weten, maar kan je in elk geval doorverwijzen.

Nanning-Jan Honingh | njhoningh@gmail.com

SKWN herkent en deelt de zorgen over nest- en habitatverlies voor de kerkuil die in dit artikel beschreven worden. Wij zien de auteur als een ervaren expert in dit werkveld, maar vinden de juridische inhoud te complex om deze zelf volledig te onderschrijven. Vanwege de vele inhoudelijke aanknopingspunten voor mensen die met dit soort problemen te maken hebben, delen we het artikel hier toch, maar wel onder verantwoordelijkheid van de auteur.



De sloop van een paar loodsen van een voormalige funderingsmachinefabriek in Goes. De mastodont in de voorgrond deed de loodsen in hun geheel bewegen als het een ijzeren balk doormidden knipte. Halverwege de sloop kwam er een kerkuil in een van de overgebleven loodsen bivakkeren...